

[Vitkindade gäss](#) på höstflytten söderut fotograferade i [Finland](#).

Flyttfågel kallas en [fågelart](#) som företar årsvisa förflyttningar, så kallad [migration](#), mellan olika uppehållsområden. En art som däremot inte flyttar kallas [stannfågel](#). En majoritet av världens alla fågelarter är flyttfåglar. De arter som varken beter sig som typiska flyttfåglar eller stannfåglar kallas [partiella flyttfåglar](#).

Begreppets innebörd

Två flockar med [tranor](#) (*Grus grus*) i typisk [plogformation](#), fotograferade utanför [Marburg](#) i [Tyskland](#).

Idag utgår begreppet flyttfågel från fågelpopulationernas regelbundna förflyttningar. En population som inte stannar kvar i området kring sin [häckningsplats](#) är flyttfåglar. Detta innebär att en population som häckar i norra [Sverige](#) men övervintrar i södra Sverige består av flyttfåglar. Tidigare hade man ett mer nationellt eller regionalt perspektiv vilket innebar att om en art återfanns inom samma geografiska område året om så kallades den för stannfågel.

Vissa arter flyttar alltid kring ett visst datum, medan andra påbörjar sin flytt beroende av klimatförändringen i området.

Exempel på datumflyttande fåglar, som alltså främst styrs av solljus, är [sädesärnan](#). Exempel på arter som är mer opportuna och anländer så fort is och snö börjar ge med sig är [sånglärka](#), [stare](#) och [tofsvipa](#).

Under flyttningen samlas fåglarna ofta i stora flockar, framför allt där de ska ge sig ut på en sträcka över öppet vatten - [Ölands](#) södra udde och [Falsterbo](#) är sådana platser i Sverige, [Gibraltar](#) och [Malta](#) är liknande platser vid [Medelhavet](#). Även rovfåglar som [falkar](#) och [hökar](#) uppträder där i stort antal.

Vissa arter flyger i formation under flyttningen, till exempel plogformation ([fylking](#)) bland [gäss](#) och [svanar](#). Ett vanligt missförstånd är att en sådan plog med exempelvis gäss har en ledargås längst fram, men så är det inte. Fåglarna byter ofta plats med varandra inom formationen.

En del flyttfåglar kan flyga minst en vecka i sträck utan att landa.¹

Tropikflyttare

De allra flesta av de insektsätande arterna flyttar till tropikerna, ur ett västpalearktisk perspektiv innebär detta söder om [Sahara](#)

Energiförbrukning

För de långa flyttningarna går det åt stora mängder energi. Exempelvis går starens hjärtfrekvens upp från 300 slag i minuten vid stillasittande till 700 slag i minuten när den flyger i 40km/h. Innan flyttningen äter fåglarna upp sig och skapar ett överskott av fett.

Exempelvis genomför merparten av småfåglarna som flyttar till tropikerna passagen över [Sahara](#) under en nonstopflygning på cirka tre dygn. Andra flyger bara på natten och vilar på dagen men till stora delar genomförs denna passage utan att fåglarna vare sig äter eller dricker. Undersökningar har visat att fåglarna inte bara lever av sin fettreserv utan att deras organ minskar under flytten. Det vill säga att fåglarna nyttjar bunden energi från exempelvis muskler, magen, [levern](#) och andra inre organ för att utvinna energi. På så sätt får fågeln både energi och en lägre massa vilket underlättar flygningen.

Orienteringsförmåga

Fåglars [orienteringsförmåga](#) är [genetiskt](#) betingad.^[5] Exakt hur fåglarna orienterar sig under sin långa flyttning är ännu inte helt klarlagt, men man vet att fåglar använder sig av flera metoder som [jordens magnetfält](#), [stjärnbilder](#), solen och månen, [polariserat ljus](#) och visuellt minne av geografiska kännemärken som exempelvis kustlinjer. Ett flertal stora fåglar som svanar och gäss måste "läras upp" av sina föräldrar för att hitta rätt flyttrutt mellan vinterkvarteret och häckningsplatsen.

Flygrutter

De större fåglarna, som [storkar](#), [rovfåglar](#) och [gäss](#), utnyttjar uppåtvindar som de ligger med utbredda vingar och svävar på i stora skruvar. Dessa uppåtvindar genereras bara över inlandet och därför minimerar de flygning över öppet hav. Resultatet blir att större fåglar som häckar i Europa på väg från och till [Afrika](#) antingen tar en västlig eller en östlig rutt runt [Medelhavet](#), trots att sträckan blir längre. Småfåglar däremot kan inte sväva på samma sätt utan flyger en rakare väg över öppet hav och genom att flyga högre eller lägre uppsöker de den altitud där det förekommer medvind.

Flyttfåglar i Sverige

Man uppskattar att cirka 90 procent av Sveriges fågelpopulation flyttar till mildare klimatzoner utanför Sverige. Det innebär att cirka 450 miljoner fåglar lämnar Sverige varje år.

Historik

En missuppfattning som dock fortlevde under lång tid var hur svalorna övervintrade. Bland annat skrev [Linné](#) i sin *Skånska resa* från 1749:

” Om de (storkarna) fara till de varma länder, eller om de vila på sjöbotten med svalorna, är ännu ovisst,

Hjälpmedel för forskningen

[Ringmärkning](#) av en ung [kråka](#).

Länge har [ringmärkning](#) varit forskarnas främsta hjälpmedel för att lära sig förstå fåglars olika flyttstrategier. Senare har forskarna tagit i bruk åtskilliga tekniska hjälpmedel såsom [radar](#) och [satellitsändare](#) med [GPS](#)-funktioner. Ett viktigt forskningsområde har också varit att försöka finna magnetiskt material i fåglarnas hjärnor, som man har gjort i hjärnan på fladdermöss,

Exempel

[Silvertärna](#) - Den mest extrema långflyttande arten är vissa populationer av silvertärna, som varje år flyttar mellan sina häckningsområden på [arktiska](#) öar till [Södra ishavet](#) där vissa till och med rundar [Antarktis](#). På detta sätt får silvertärnan uppleva fler soltimmar per år än någon annan fågel. Resan från norr till söder brukar ta cirka tre månader. Då vissa silvertärnor kan bli uppemot trettio år gamla innebär det att de tillryggalagt ungefär 1 200 000 kilometer på dessa flyttningar.

(Saxat från "Spring alive)

[Ladusvala](#) är förmodligen vår mest kända sommargäst. Den ankommer till Sverige i slutet av april och början av maj efter att ha flugit mer än 10,000 km från sina övervintringsplatser i södra Afrika. Flyttningen tar ungefär fyra veckor och hanarna anlände vanligen först. Flyttningen till Afrika tar ca sex veckor. Ladusvalor från olika delar av Europa flyttar till olika vinterkvarter. Våra flyttar längst. De färdas genom västra Frankrike och östra Spanien till Marocko och vidare över Sahara och regnskogen i Kongo innan de slutligen når Sydafrika och Namibia.

Ladusvalor flyttar på dagen, vanligen på låg höjd och de hinner omkring 300 km på en dag. De övernattar i stora flockar i vass på traditionella rastplatser. Eftersom ladusvalor lever uteslutande på flygande insekter behöver de inte lagra fett innan de flyttar utan de äter längs vägen. Trots det dör många av svält. Om de överlever kan de leva upp till 16 år.